

**Wydział Elektroniki i Technik Informacyjnych
Politechnika Warszawska**

Technika Mikroprocesorowa

**Sprawozdanie z laboratorium nr 2
Projekt licznika 4-bitowego przy użyciu procesora
Zilog Z80**

**Jakub Sikora
Konrad Winnicki
Marcin Dolicher**

Warszawa, 14 kwietnia 2018

Spis treści

1. Polecenia	2
1.1. Zadanie podstawowe	2
1.2. Zadanie dodatkowe	2
2. Projekt licznika	3
2.1. Opis rozwiązania	3
2.2. Oprogramowanie	4
2.2.1. Odszumianie przycisku	4
2.2.2. Ładowanie do licznika	4
2.2.3. Sekcje krytyczne	4
2.2.4. Listing programu	4
3. System wielowątkowy	7

1. Polecenia

1.1. Zadanie podstawowe

Celem drugiego zadania laboratoryjnego było zaprojektowanie, złożenie, zaprogramowanie i przetestowanie układu z procesorem ZILOG Z80 emulowanego w układzie FPGA tak aby działał on jako licznik 4-bitowy zliczający w dół liczbę wciśnień programowo odszumionego przycisku monostabilnego, który umożliwiał asynchroniczne ładowanie liczby do pamięci z blokowaniem zliczania. Ładowanie liczby powinno odbyć się przy pomocy przerwania maskowalnego. Liczby powinny być przechowywane w Naturalnym Kodzie Binarnym, w skrócie NKB.

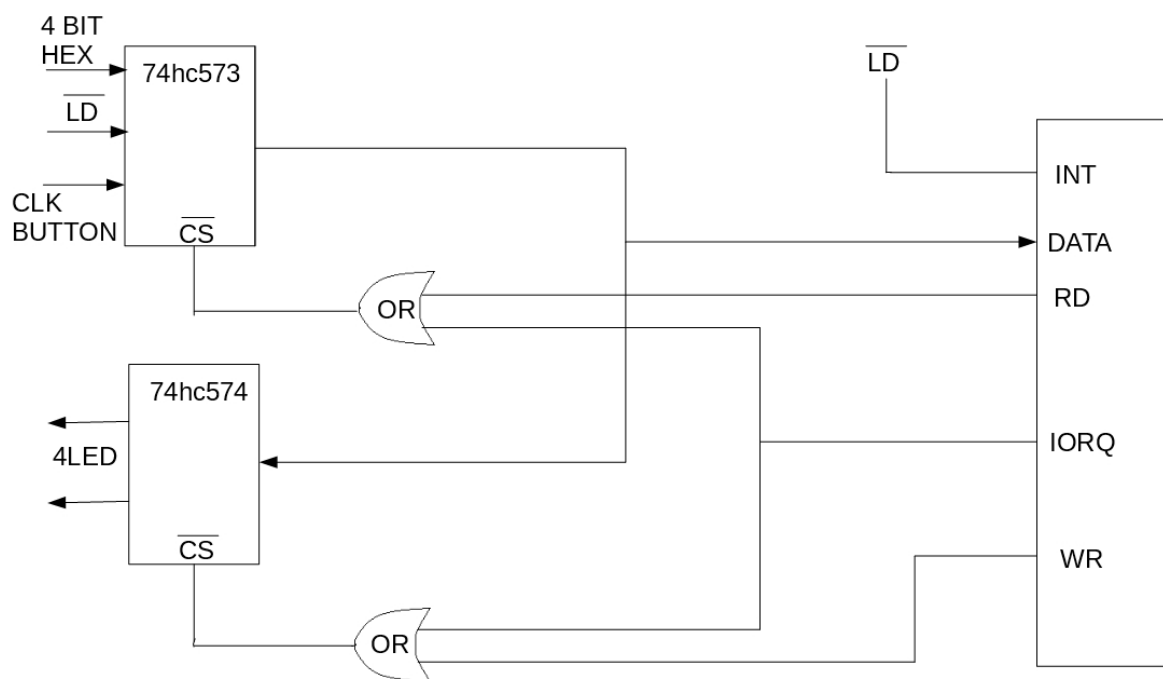
1.2. Zadanie dodatkowe

W trakcie zajęć otrzymaliśmy również zadanie dodatkowe na podniesienie oceny. W ramach tego zadania mieliśmy zastanowić się czy możliwym jest zaprojektowanie systemu wielowątkowego na układzie z procesorem Z80 i opisanie jeśli to możliwe jak należy to zrobić lub jeśli nie jest to możliwe, opisać dlaczego.

2. Projekt licznika

2.1. Opis rozwiązania

Pierwszym problemem z jakim przyszło nam się zmierzyć podczas opracowywania rozwiązania był projekt układu w którym procesor Z80 miał pracować. Musieliśmy wziąć pod uwagę cykle zapisu procesora do peryferiali oraz możliwość współpracy z układami wspierającymi. Ostatecznie zdecydowaliśmy się na skorzystanie układów 74HC541 oraz 74HC574, do poprawnej obsługi wejścia/wyjścia. W przypadku operacji zapisu do przestrzeni I/O, sygnały z przycisków były najpierw kierowane na matrycę buforów trójstanowych (układ 74HC541) aby w odpowiednim momencie gdy pojawi się kombinacja aktywnych sygnałów \overline{IORQ} oraz \overline{RD} mogły zostać one zapisane na szynę danych procesora i wpisane do odpowiedniego rejestru. Analogicznie procesor zachowywał się podczas zapisu stanu licznika na układ ośmiu diod. Aby rezultat mógł zostać zauważony, musieliśmy dodać do diod układ pamiętający, którego rolę spełnił układ 74HC574 czyli matryca ośmiu przerzutników typu D. Układ aktywowany był sumą logiczną sygnałów \overline{IORQ} oraz \overline{WR} tak aby podczas zapisu do przestrzeni I/O układ zapamiętał stan szyny i podtrzymywał go na swoich wyjściach do momentu nadejścia kolejnego sygnału zapisu.

Rysunek 2.1. Schemat ideowy

2.2. Oprogramowanie

Oprogramowanie procesora zostało przez nas napisane w assemblerze. Takie rozwiązanie wiązało się z poznaniem składni języka assemblera procesora Z80 oraz z ogólnymi zasadami pisania kodu niskopoziomowego.

2.2.1. Odszumianie przycisku

Docelowo procesor miał programowo odszumiać przycisk monostabilny. Styki takiego przycisku przy wciśnięciu zaczynają drgać, wielokrotnie zmieniając swój stan z wysokiego na niski. Kod sprawdzający zmianę stanu przycisku mógłby odczytać takie pojedyncze wciśnięcie jako kilka lub kilkadziesiąt wciśnień. W celu poprawnego zliczania wciśnień przycisku, w pętli głównej aplikacji zliczaliśmy 255 wystąpień stanu wskazującego na wciśnięcie. W przypadku pojawienia się odbicia styków, cały proces zliczania miał zostać wyzerowany. Analogicznie, program miał wykrywać puszczenie przycisku tak aby był w stanie oddzielać od siebie dwa różne wciśnięcia przycisku. W programie nie występują pętle zliczające w umożliwienie poprawnej pracy innych programów na procesorze.

2.2.2. Ładowanie do licznika

Zaprojektowany przez nas licznik ma również możliwość asynchronicznego ładowania. Została ona zrealizowana przy pomocy maskowalnego przerwania. Przerwanie jest obsługiwane w trybie IM1, dlatego też kod obsługi przerwania rozpoczyna się adresu 0x0038. W procedurze obsługi znajduje się kolejno wrzucenie zawartości rejestru AF na stos, wczytanie liczby do licznika z portu wejściowego, wybranie 4 najmłodszych pobranych bitów, załadowanie ich do rejestru zliczającego, odświeżenie diod i ostatecznie operacje powrotu z przerwania.

2.2.3. Sekcje krytyczne

Do programu musieliśmy wpieść sekcje krytyczne przy zmianie wartości którą przechowuje licznik. Sekcje krytyczną utworzyliśmy przy pomocy operacji DI oraz EI, które odpowiednio blokują i umożliwiają dalsze przyjęcie przerwania.

2.2.4. Listing programu

```
# File miracle.asm
0000 ; Licznik 4-bit, kod NKB, ładowanie, zliczanie w dół
0000 ;
0000 ; Wykorzystanie rejestrów:
0000 ; B - zawiera wartość licznika,
0000 ; C - licznik debounce,
0000 ; D - ilość cykli debounce
0000 ; E - stan układu licznika, 1 dla obsługi zbocza narastającego, 0 dla obsługi zbocza
opadającego;
0000 ;
0000 ; Podłączenie przycisków:
0000 ; CLK - bit 6
0000 ; !LD - bit 5 ( jednocześnie podłączony do !INT )
0000 ; DANE -bity j0..3j
0000 ;
0000 org 1800h
1800 START:
1800 31 ff 1f LD SP, 0x1FFF ; Ustawienie wskaźnika stosu
```

1803 18 5b jr MAIN
1805 0x00... ds 0x1838-\$,0 ; Umieszczenie procedury przerwania pod adresem 0x38
1838 INTERRUPT: ; obsługa przerwania od przycisku !LD
1838 f5 PUSH AF ; Zapisanie na stosie rejestrów A i F
1839 db 01 IN A, (1) ; wczytanie danych do załadowania
183b e6 0f AND 0Fh ; wybranie istotnych danych
183d 47 LD B, A ; załadowanie licznika
183e d3 01 OUT (1), A ; odświeżenie LED
1840 f1 POP AF ; przywrócenie stosu i powrót z przerwania
1841 fb EI
1842 c9 RET
1843 0x00... ds 0x1860-\$,0 ;org 1860h
1860 MAIN:
1860 db 01 IN A, (1) ; inicjacja wartości licznika
1862 e6 0f AND 0Fh ; wybranie istotnych danych
1864 47 LD B, A ; wpisanie początkowej wartości do licznika
1865 d3 01 OUT (1), A ; odświeżenie licznika
1867 16 ff LD D, 255 ; ilość cykli debounce
1869 ed 56 IM 1
186b fb EI
186c 4a LD C, D ; ustawienie licznika debounce
186d 1e 00 LD E, 0 ; wybrana obsługa zbocza opadającego
186f MAIN_LOOP: ; początek głównej pętli
186f
186f ; początek obsługi licznika
186f 7b LD A, E
1870 e6 ff AND 0xFF ; odświeżenie stanu flag
1872 20 1b JR NZ, LOOP_POSITIVE ; wybranie obsługi konkretnego zbocza
1874 LOOP_NEGATIVE: ; obsługa zbocza opadającego
1874 db 01 IN A, (1)
1876 cb 77 BIT 6, A ; stan przycisku CLK
1878 28 01 JR Z, IF_1
187a 4a LD C, D ; jeśli przycisk niewciśnięty, załaduj licznik debounce
187b IF_1:
187b 20 01 JR NZ, IF_2
187d 0d DEC C ; jeśli przycisk wciśnięty, dekrementuj licznik debounce
187e IF_2:
187e 79 LD A, C ; odświeżenie stanu flag
187f e6 ff AND 0xFF
1881 20 1d JR NZ, COUNTER_END ; jeśli licznik debounce niezerowy, koniec obsługi
1883 05 DEC B ; wykryto poprawne zbocze opadające, akcja licznika
1884 f3 DI ; sekcja krytyczna
1885 78 LD A, B ;
1886 e6 0f AND 0Fh
1888 d3 01 OUT (1), A ; odświeżenie LED
188a fb EI ; koniec sekcji krytycznej
188b 1e 01 LD E, 1 ; wybranie obsługi zbocza narastającego
188d 18 11 JR COUNTER_END ; skok na koniec obsługi licznika
188f LOOP_POSITIVE: ; obsługa zbocza narastającego
188f db 01 IN A, (1)
1891 cb 77 BIT 6, A ; stan przycisku CLK

```
1893 20 01 JR NZ, IF_3
1895 4a LD C, D ; jeśli przycisk wciśnięty, załaduj licznik debounce
1896 IF_3:
1896 28 01 JR Z, IF_4
1898 0d DEC C ; jeśli przycisk niewciśnięty, dekrementuj licznik debounce
1899 IF_4:
1899 79 LD A, C ; odświeżenie stanu flag
189a e6 ff AND 0xFF
189c 20 02 JR NZ, COUNTER_END ; jeśli licznik debounce niezerowy, koniec obsługi
189e 1e 00 LD E, 0
18a0 COUNTER_END: ; koniec obsługi licznika
18a0
18a0 ; dalsze operacje...
18a0
18a0 18 cd JR MAIN_LOOP ; powrót do początku głównej pętli
# End of file miracle.asm
18a2
```

3. System wielowątkowy

W ramach zadania dodatkowego mieliśmy zastanowić się i opisać czy możliwym jest w ramach układu z procesorem Z80 zrealizować system obsługujący 4 wątki.

Czy w procesorze Z80 możliwe jest zaimplementowanie wielowątkowości?

Naszym zdaniem jest to możliwe, co więcej, istnieją dwie metody na realizację tego zadania.

1. Wielowątkowość bez wywłaszczania (bez wstrzymywania pracy wątków) Realizacja polega na strukturze programu nadrzędnego(planisty) który w pętli wywołuje kolejno procedury wątków(bezpośrednio np. CALL WATEK_01 lub może jakaś lista wątków), wątki zobligowane są do wykonania swoich zadań w możliwie najkrótszym czasie(bez blokowania CPU) i oddania sterowania do planisty(powrotu do miejsca wywołania, czyli np. RET)

Przykładowy pseudokod planisty:

START:

Inicjacja CPU oraz sprzętu

MAIN:

CALL WATEK_01

CALL WATEK_02

CALL WATEK_03

CALL WATEK_04

JP MAIN:

2. Wielowątkowość z wywłaszczaniem (z możliwością wstrzymywania wątków) Proponowana realizacja polega na zewnętrznym układzie generującym żądanie przerwania niemaskowalnego przykładowo co 100 taktów zegara lub co 100 wystąpień stanu niskiego na linii M1, co daje nam przydział około 100 instrukcji każdemu wątkowi, po czym następuje kolejne przerwanie i zmiana aktywnego wątku. Wybór aktywnego wątku następuje w procedurze obsługi przerwania niemaskowalnego, procedura zachowuje aktualną zawartość rejestrów przypisaną do wątku który właśnie stracił kontrolę nad CPU(zachowywany jest również adres powrotu), przywraca stan rejestrów powiązany z wątkiem który otrzymuje właśnie kontrolę, modyfikowany jest również adres powrotu z przerwania niemaskowalnego dzięki czemu po wywołaniu instrukcji powrotu wykonany zostanie skok do miejsca gdzie w przeszłości przerwany został wątek który otrzymał właśnie sterowanie nad CPU Przykładowy pseudokod obsługi przerwania niemaskowalnego:

IF źródło==ext_gen_100

LD (WATEK_01_MEM_ADDR++), RETURN_SP

LD (WATEK_01_MEM_ADDR++), ABCDEFGH

LD ABCDEFGH, (WATEK_02_MEM_ADDR-)

LD RETURN_SP, (WATEK_02_MEM_ADDR-)

RETN